

הכנות לצעדת שיבה מרובת משתתפים לציון שנה לצעדות ויום האדמה

28 במרץ 2019

כללי

על רקע ההסלמה ברצועת עזה נמשכות ההכנות לאירועי "צעדת השיבה", שתתקיים ביום שבת ה-30 במרץ 2019. האירועים יצינו את יום השנה לתחילת "צעדות השיבה" ואת "יום האדמה". במסגרת הצעדה מתוכננת שורה של אירועים, שיתקיימו בחמשת המוקדים המסורתיים. אירועים אלו ילוו בשביתה כללית ובהפסקת הלימודים בבתי הספר כדי להעלות את מספר המשתתפים באירועי הצעדה. המארגנים גם מנסים לרתום לפעילות המחאה את הפלסטינים ביהודה ושומרון, את ערביי ישראל ואת הפלסטינים במחנות הפליטים בפזורה, אף כי לא ברור האם ועד כמה תהיה היענות מצדם לקריאה זו.

◀ להלן כמה מאפיינים העולים מהמידע שהתפרסם עד כה על ההכנות לצעדה:

◆ **היקף המשתתפים:** חמאס ומארגני הצעדה עושים מאמץ, **שצעדת יום השנה תהיה המונית**, כביטוי תמיכה עממי בצעדות השיבה. מספר המשתתפים הגדול ביותר עד כה היה בצעדה הראשונה לפני שנה ובצעדה שהתקיימה ב-14 במאי 2018 (כ-40,000 משתתפים בכל אחת). **נראה לנו שחמאס והמארגנים עושים עתה מאמץ שמספר זה יגדל באופן משמעותי** (קרי, יתקרב ל-100,000 משתתפים ואולי אף יעלה על מספר זה). אחד ממארגני הצעדה התבטא, כי נערכות הכנות לקליטתם של **מאות אלפי משתתפים**.

◆ **הפעלת אלימות במהלך אירועי הצעדה:** מארגני הצעדה **הצהירו**, כפי שעשו זאת בצעדות הקודמות, **שהצעדה תתבצע בדרכי שלום באמצעים בלתי אלימים**. כבעבר ניתן לצפות **שבשטח יתבצעו מעשי אלימות בקרבת הגבול על פי הרפרטואר הרגיל** (עימותים עם חיילי צה"ל, השלכת רימונים/מטעני חבלה, הבערת צמיגים, חבלה בגדר הגבול ובמתקנים שליד הגבול, ניסיונות פריצה לישראל והפרחת בלוני תבערה/נפץ).

◆ **אזהרות לישראל:** בכירים בחמאס ובג'האד האסלאמי בפלסטין **הפנו אזהרות לישראל** כי "רובה ההתנגדות" ימשיך להגן על משתתפיהם. עוד ציינו, כי אם תעז ישראל "לשפוך דמם של הפלסטינים" תהינה תגובתו של חדר המבצעים המשותף של הארגונים קשה. מעשי האלימות האפשריים והאזהרות הנלוות אליהם **יוצרים פוטנציאל להידרדרות בלתי נשלטת בשטח**, גם אם מארגני הצעדה ובתוכם חמאס אינם מעוניינים בכך.

¹ אחמד אלמדלל, בכיר בג'האד האסלאמי בפלסטין קרא לפלסטינים בגדה לצאת במהלך ה-30 במרץ 2019 לעבר נקודות החיכוך עם חיילי צה"ל ולחסום את הדרכים המובילות ל"התנחלויות" (ערוץ אלאקצא, 24 במרץ 2019).

◆ **הערכות רפואית, לוגיסטית והסברתית:** משרד הבריאות ברצועה עושה הכנות לקליטת נפגעים רבים. הוא נערך להעלות את הכוננות ולתגבר את הצוותים הרפואיים בצוותים זרים. כמו כן הוחלט להקים אוהלים במספר בתי חולים כדי להגדיל את יכולת הקליטה של בתי החולים. במקביל **נערכות הכנות לוגיסטיות לקליטת משתתפים רבים** בחמשת "מחנות השיבה", לאספקת מזון ומים ולסיקור תקשורת אינטנסיבי של האירועים (רדיו, טלוויזיה, קמפיין ברשתות החברתיות).

◆ **סדר היום:** המשתתפים יתכנסו בחמשת מחנות השיבה המסורתיים בלבד. הפעילויות השונות תתחלנה **בסביבות 13:00 בצהריים ותמשכנה עד השעה 18:00**. בתום הצעדות תתפרסם הודעה מטעם הועדה המארגנת הכוללת את נציגי כל הארגונים והגופים (הרשות הלאומית העליונה לצעדת השיבה).

◀ **בינתיים, נמשכים מאמצי התיווך המצרים להשגת הסדרה ולמניעת הסלמה.** ב-27 במרץ נכנסה לרצועה משלחת מטעם המודיעין הכללי המצרי, שנפגשה עם ראש הלשכה המדינית של חמאס ברצועה, יחיא סנואר. כמו כן קיימה המשלחת פגישות עם נציגי שאר הארגונים. בתקשורת הישראלית פורסם כי ישראל הציגה מול המתווכים המצרים "סל הקלות" תמורת הפסקת האלימות ובכלל זה דרישה שצעדת השיבה ביום שבת לא תהיה אלימה (YNET, 28 במרץ 2019). רף האלימות שיופעל בצעדה ביום שבת עשוי להיות אבן בוחן למידת נכונותה של חמאס להגיע להסדרה בעתיד הקרוב.

הרקע לקיום צעדות השיבה

◀ במהלך השנה התקיימו צעדות שיבה באופן סדור, ומגוון פעולות אלימות שנלוו אליהן. הצעדות והאלימות הרבה מהווים **מרכיב מרכזי באסטרטגיה של האלימות המבוקרת של חמאס, המופעלת נגד ישראל בשנה האחרונה**. מטרתה היא להציב את חמאס בעמדת כוח, שבאמצעותה היא תוכל לחלץ מישראל הסדר שיעניק לה יתרונות בתחום הכלכלי ויכלול גם ביטויים מעשיים ל"הסרת המצור". אסטרטגיה זאת משמשת בידי חמאס גם אמצעי לתיעול רגשות הכעס והתסכול השוררים בקרב האוכלוסייה הפלסטינית ברצועה בשל המאבק הכלכלי הקשה לעבר המאבק נגד ישראל. **בו בזמן הקפידה חמאס (עד כה) שלא למתוח את החבל יתר על המידה (בראייתה) כדי שלא להיגרר לעימות נרחב עם ישראל.**

◀ **כדי להעניק חזות "עממית" וכלל-ארגונית לצעדות,** ולהימנע מזיהוי פרויקט הצעדות באופן בלעדי עם חמאס, מפעילה חמאס גוף המארגן את הצעדות בשם "הרשות הלאומית העליונה לצעדות השיבה" (להלן: הרשות הלאומית העליונה). זהו גוף רב משתתפים (קרוב ל-120 פעילים) שבו יש נציגות לשורה ארוכה של ארגוני טרור (ובתוכם ארגונים קיקיוניים), גופים הפועלים ברצועה ונכבדים מקומיים. **גוף זה פועל במסגרת האסטרטגיה של חמאס אולם הוא מציג עצמו כאחראי על צעדות השיבה והפעילות האלימה הנלווית אליהן:** משטים, התפרעויות בקרב גדר הגבול, הריסת גדר הגבול, פעולות הטרדה לילות (הכוללות השלכת מטענים), שיגור בלוני ועפיפוני תבערה ונפץ וניסיונות חדירה לשטח ישראל. מכל מקום, **את המעטפת הלוגיסטית והכספית לצעדות ולאירועים השונים מספקת בעיקר חמאס** והיא זאת המחליטה על אופיין ועל

מינון האלימות במהלכן, **אף כי אין לה שליטה מוחלטת על האירועים בשטח**, שכן פעילים שונים מנסים מידי פעם לאתגר את המדיניות של חמאס.

האירועים המתוכננים

◀ מתאם הרשות הלאומית העליונה, בכיר הג'האד האסלאמי בפלסטין ח'אלד אלבטש, הציג במסיבת עיתונאים את פעילויות "**צעדת המיליון של (יום) האדמה והשיבה**" המתוכננות להתקיים ב-30 במרץ 2019. במהלך הצעדה תתקיימנה פעילויות בחמשת "מחנות השיבה" במזרח הרצועה. לדבריו ביום זה תתקיים שביתה כללית ברצועת עזה, ביהודה ושומרון ובישראל. אלבטש קרא לתושבי רצועת עזה להשתתף בהמוניהם באירועים. **הוא גם הפנה קריאה לתושבי יהודה ושומרון להגיע לצמתים, לאזורי החיכוך עם צה"ל ולכבישים העוקפים; ולערביי ישראל להפגין נגד ישראל ומדיניותה**. בהודעה הודגש שוב, כי הפעילויות בצעדה תהיינה "לא אלימות ועממיות".

◀ מארגני הצעדות הודיעו על ביטול צעדת יום שישי ב-29 במרץ 2019 ועל כך שכל האירועים יתקיימו בשבת 30 במרץ. עוד הדגישו כי האירועים יתקיימו בחמשת המוקדים המסורתיים ("מחנות השיבה") הממוקמים במזרח ג'באליא (צפון הרצועה), מזרח העיר עזה (מרכז הרצועה), מזרחית למחנה הפליטים אלבוריג' (מרכז הרצועה), מזרח ח'אן יונס (דרום הרצועה), וסמוך לרפיח (דרום הרצועה) לדבריהם **לא ייפתחו אתרי פעילות חדשים**. להערכתנו, ועל פי הניסיון שנצבר בשנה האחרונה, מהווים "מחנות השיבה" **נקודות מוצא** עבור אלפי מתפרעים שינסו לצעוד לעבר גדר הביטחון על גבול הרצועה, כדי להתעמת עם כוחות הביטחון הישראליים ולנסות לחדור לשטח ישראל.

שתי הדמויות הבולטות ברשות הלאומית העליונה: בכיר הג'האד האסלאמי בפלסטין, ח'אלד אלבטש ובכיר חמאס אסמאעיל רצ'אן במהלך אירועי "צעדת השיבה" ביום השישי האחרון (דף הפייסבוק של "הרשות הלאומית העליונה לצעדת השיבה", ה-22 במרץ 2019).

◀ מחמד אלחראזין, חבר הרשות הלאומית העליונה ופעיל בג'האד האסלאמי בפלסטין אמר, כי ההכנות כוללות **הרחבה של חמשת "מחנות השיבה" המוכרים, הכשרת שירותים ציבוריים** והיענות לכל צרכיהם של המשתתפים בצעדות. הוא הצביע על הכנת תכנית ע"י ועדות הרשות הלאומית העליונה והגורמים התומכים (הגופים הרפואיים, הביטחוניים והעיריות ברחבי הרצועה) **לקראת קליטתם של מאות אלפי**

משתתפים. עוד ציין כי לאירועים יהיה **סיקור תקשורתי אינטנסיבי מצד תחנות טלוויזיה ורדיו ועיתונים.** כמו כן יתקיים גם קמפיין הסברה ברשתות החברתיות (אלאסקלאל, 23 במרץ 2019).

כרזות בדף הפייסבוק של "הרשות הלאומית העליונה של צעדת השיבה" לקראת "צעדת המיליון של האדמה והשיבה" (דף הפייסבוק של "הרשות הלאומית העליונה של צעדת השיבה", 24 במרץ 2019)

◀ **נראה שחמאס והרשות הלאומית העליונה מודעים היטב כי משמעות השתתפות המונית באירועי הצעדה עלולה להיות עלייה בהיקף ההתפרעויות בקרבת הגדר ועליית רף האלימות.** לפיכך **משרד הבריאות ברצועה עושה הכנות לקליטה של נפגעים רבים.** ד"ר אחמד שתאת, ראש מחלקת הרופאים במשרד הבריאות בעזה, אמר כי בתי החולים של המשרד **יעלו לקראת ה-30 במרץ את רמת הכוננות שלהם כדי לטפל בנפגעים הצפויים.** לדבריו יועברו סגלי רפואה לבתי חולים כדי לענות על הצרכים, והם יתוגברו בצוותים רפואיים זרים. הוא גם ציין שהוסכם עם המוסדות לפנות מיטות כדי לאפשר קליטה של נפגעים. כן סוכם עם הצלב האדום הבינלאומי להרחיב את המחלקות לרפואה דחופה במספר בתי חולים **באמצעות הקמת אוהלים כדי להגדיל את יכולת הקליטה של נפגעים.** לדבריו גם מתקיים שיתוף פעולה עם מחלקת הרוקחות והשותפים הרלוונטיים להבטיח את הצרכים הדרושים לתרופות וציוד רפואי מתכלה באופן שיענה על כל תרחיש אפשרי בטיפול בנפגעים (אתר משרד הבריאות ברצועה, 20 במרץ 2019).

◀ **דאוד שהאב, חבר "הרשות הלאומית העליונה של צעדות השיבה ושבירת המצור" ומנהל לשכת ההסברה של הג'האד האסלאמי, פירט כי הפעילויות יחלו מיד לאחר תפילת הצהריים עם התכנסות המשתתפים בחמשת "מחנות השיבה".** בסוף היום תתפרסם הודעת סיכום מטעם "הרשות הלאומית העליונה לצעדות השיבה ושבירת המצור" (אלמשרק ניוז, 23 במרץ 2019). ב-27 במרץ 2019, פרסמה "הרשות הלאומית העליונה" הודעה לתקשורת בה צינה כי **הצעדות תצאנה ב-30 במרץ 2019, בשעה 13:00 בצהריים מכל האזורים ברצועה** (דף הפייסבוק של "הרשות הלאומית העליונה", 27 במרץ 2019).

אופי האירועים והשמעת אימים כלפי ישראל

◀ **צעדות השיבה לוו בשנה האחרונה בהתפרעויות ובמעשי אלימות קשים²**, למרות שמארגניהן טענו כי המדובר בהפגנות עממיות המתבצעות בדרכי שלום. גם הפעם הצהירו מארגני האירועים ובראשם פעיל הג'האד האסלאמי בפלסטין, ח'אלד אלבטש, כי הצעדה תהיה עממית והיא תתבצע באמצעים בלתי אלימים תוך הקפדה על כך שלא יהיו נפגעים בקרב המשתתפים (אלמשרק ניוז, אלאסתקלאל, 23 במרץ 2019).

◀ אולם בהסתמך על ניסיון העבר ניתן להעריך, שבמהלך הצעדות יגיעו מתפרעים לקרבת הגבול, יתעמתו עם חיילי צה"ל וינסו לפרוץ לשטח ישראל. יש לקחת בחשבון שבהתפרעויות הללו יופעל הרפרטואר הרגיל של מעשי האלימות הכולל השלכת רימונים/מטעני חבלה והפרחת בלוני תבערה/נפץ. על רקע זה, ומתוך מודעות שהפעולות האלימות תגרורנה תגובה של צה"ל, **הפנו מארגני הצעדות אזהרות לישראל**. לדברי ח'אלד אלבטש, על ישראל ("האויב") להבין כי הצעדות הללו הן עממיות, אולם **"רובה ההתנגדות" ימשיך להגן על הצעדות הללו כדי שימשיכו בהגנה על זכות השיבה, בהיחלצות נגד "עסקת המאה" ובשבירת "המצור" ה על רצועת עזה** (דניא אלוטן, 4 במרץ 2019).

◀ **גם חמאס שיגרה אזהרה לעבר ישראל:** סהיל אלהנדי, חבר הלשכה המדינית של חמאס, הזהיר את ישראל מפני תקיפת האזרחים המתכוונים להשתתף בפעילויות "צעדת המיליון של השיבה". הוא אמר כי אם "הכיבוש" "יעבור את הגבול" או יעז לשפוך את דמם של הפלסטינים תהיה **תגובתו של חדר המבצעים המשותף של הארגונים קשה**. אלהנדי הדגיש כי **בידי הפלסטינים אופציות רבות** (palsawa, 22 במרץ 2019). גם מקורות בחדר המבצעים המשותף של הארגונים השמיעו אזהרה והדגישו כי **"כל מעשה טיפשות ישראלי יענה בעימות קשה מצד ההתנגדות בעזה"** (דניא אלוטן, 24 במרץ 2019).

כרזות הקוראות לציבור להשתתף

◀ בדף הפייסבוק שלה ממשיכה "הרשות הלאומית העליונה של צעדת השיבה" לפרסם פוסטים סרטונים וכרזות הקוראים לציבור הפלסטיני להשתתף ב"צעדת המיליון של האדמה והשיבה" (דף הפייסבוק של "הרשות הלאומית העליונה של צעדת השיבה", 27 במרץ 2019). בכרזות הופיעו סממני אלימות בליווי המסרים על "זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים ועל נחישות הפלסטינים להמשיך בצעדות השיבה להלן כמה דוגמאות.

² תגובתו של צה"ל על האלימות הרבה המופעלת בצעדות השיבה גרמה לנפגעים רבים בקרב המתפרעים, שפעלו בקרבת הגבול. על פי בדיקות מרכז המידע, המבוססים על דיווחי משרד הבריאות ברצועת עזה בשילוב מקורות נוספים, באירועי צעדות השיבה מאז תחילתם נהרגו **198 פלסטינים**. בבחינת זהות ההרוגים (עדכנית ל-25 במרץ 2019) נמצא, כי כ- **150 מתוכם מזוהים עם חמאס או עם ארגוני טרור נוספים (כ-80%)**. בקרב ההרוגים בעלי הזהות הארגונים **בולט מקומם של אלו המשתייכים לחמאס או מזוהים עמה** (96 הרוגים, קרי כ-51% מההרוגים, מתוכם 45 פעילי הזרוע הצבאית של חמאס). זוהי עדות ברורה למשקלה הרב של חמאס בהפעלת האלימות בקרבת הגבול.

כרזות בדף הפייסבוק של "הרשות הלאומית העליונה של צעדת השיבה" לקראת "צעדת המיליון של האדמה השיבה": "בכרזה מימין כתוב "לימדנו את האויב לקח שהפלסטינים לא ניתנים להבסה". משמאל "מהפכנים בני חורין מתעתדים להשלים את המסע" (דף הפייסבוק של "הרשות הלאומית העליונה של צעדת השיבה", 24 במרץ 2019)

כרזות בדף הפייסבוק של הרשות הלאומית העליונה, שהופצו לקראת הצעדה. מימין: "יום האדמה הגדול ביותר. משמאל: מפתח המסמל את "זכות השיבה" על רקע מפת פלסטין (דף הפייסבוק של "הרשות הלאומית העליונה של צעדת השיבה", 27 במרץ 2019)

מימין: "שנה עברה, והצעדה נמשכת" משמאל: "הכבוד ניכר בפני האמיצים" (דף הפייסבוק של "הרשות הלאומית העליונה של צעדת השיבה", 27 במרץ 2019)